

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması

Uzun illər bizim cəmiyyətdə problemlə alimətlər mövzusu aktual olub. Valideynlər boşandıqdan sonra ataların xeyli bir hissəsi alimətlər ödəməkdən yayınıb, səbəb kimi də, işsiz olduğunu, gəlir yerinin olmadığını göstərib. Aidiyyəti qurumlarda, Ombudsman aparatında, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsində, Milli Məclisdə, QHT-lərin təşkil etdikləri tədbirlərdə çox müzakirə olunub, yerli məhkəmələrdə iş açılıb.

Bir sözlə, bu məsələ uzun illər mübahisə predmeti olub. Bu problem tam həll olunmadığından yenə də öz aktuallığını qoruyur.

Son illər Azərbaycanda alimətlər praktikasının, institutunun inkişafı necə gedir? Hansı qanunvericilik aktları var? Praktikada hansı problemlər meydana çıxır, necə tənzimlənir, dövlətin bu işə müdaxiləsi hansı formada, dövlətin müdaxiləsindən sonra vəziyyətdə nə kimi dəyişikliklər baş verib?

Məlumatlara görə, son dövrlər hüquq sahəsində aparılan islahatlar, aidiyyəti qanunvericiliklərin, o cümlədən də Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcələsinin təkmilləşdirilməsi nəticəsində Azərbaycanda alimətlər sahəsindəki problemlər tədricən aradan qaldırılmaqdadır.

Ailə Məcələsi ilə alimətlər məsələsi necə tənzimlənir?

Ailə Məcələsinin beşinci bölümü bütövlükdə alimətlər məsələsinə həsr olunub. Burada ailə üzvlərinin alimətlər öhdəlikləri, valideynlərin və uşaqların alimətlər öhdəlikləri, ər-arvadın və keçmiş ər-arvadın alimətlər öhdəlikləri, ailənin başqa üzvlərinin alimətlər öhdəlikləri, alimətlərin ödənilməsi barədə saziş, alimətlərin ödənilməsi və tutulması qaydası bir meçə maddə ilə təsbit olunub. Ailə Məcələsinə əsasən yetkinlik yaşına çatmayan uşaqlar ata və anaları tərəfindən saxlanılmağa borcludur. Eyni zamanda nikahı pozulmuş və uşaqlarından ayrı yaşayan valideynlər, atalar və ya analar uşaqlarını saxlamaq üçün müəyyən məbləğdə pul ödəməyə borcludurlar. Həmin pul və məbləğ alimətlər adlanır. Əgər şəxs alimətlər könlü ilə ödəmək istəyirsə, bu zaman valideynlər Ailə Məcələsinin 75.3-cü maddəsinə uyğun olaraq alimətlər ödənilməsi barədə saziş imzalaya və həmin sazişdə ödəniləcək alimətlərin məbləğini müəyyən edə bilərlər. Alimətlər ödənilməsi barədə valideynlər arasında saziş olmadıqda isə, bu məsələ məhkəmə qaydasında həll edilir. Məhkəmə qaydasında uşaqlar üçün onların valideynlərindən hər ay

aşağıdakı miqdarda alimətlər tutulur:

76.1.1. 1 uşağa görə-qazancın və (və ya) valideynlərin başqa gəlirlərinin dördü bir hissəsi;

76.1.2. 2 uşağa görə-qazancın (başqa gəlirlərin) üçü bir hissəsi;

76.1.3. 3 və daha çox uşağa görə-qazancın (başqa gəlirlərin) yarısı.

76.2. Bu payların miqdarı məhkəmə tərəfindən tərəflərin ailə və maddi vəziyyəti, eləcə də diqqətəlayiq olan başqa hallar nəzərə alınmaqla azaldıla və artırıla bilər.

Azərbaycanda alimətlərin miqdarı nə qədərdir?

Yanvarın 1-dən Azərbaycanda alimətlərin minimum miqdarı 193 manatdan 220 manata qaldırılıb. "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü il üçün yaşayış minimumu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, yaşayış minimumu ölkə üzrə 246 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 261 manat, pensiyaçılar üçün 199 manat, uşaqlar üçün 220 manat məbləğində müəyyən edilib. (2023-cü ildə alimətlər məbləğinin minimumu miqdarı)

Alimətlər öhdəliyi olan şəxs işləmirsə və ya heç bir gəliri yoxdursa, bu zaman məhkəmə həmin şəxsə alimətlərin ödənilməsinə sabit pul məbləğində təyin edir. Alimətlərin sabit pul məbləği uşaqlar üçün yaşayış minimumuna uyğun olaraq hesablanır. Yəni bu ildən alimətlərin minimum miqdarı 220 manat təşkil edir.

Qeyd edək ki, ötən il bu mövzuda mətbuata müsahibəsində ombudsman Səbinə Əliyeva "...Ailə mübahisələrində tərəflərin qarşılaşdıqları və həll edilməli olan əsas məsələlərdən biri də alimətlər ödənişləri ilə bağlıdır. Bəzən alimətlər ödəməli olan tərəf bu ödənişin təyinatını başa düşmək istəmir və qarşı tərəfə neqativ münasibəti, şəxsi prinsipləri səbəbindən ödənişlərin aparılmasından yayınır. Təəssüf doğuran hallardan biri də alimətlər ödənişlərindən imtinaya məcbur etmək məqsədilə borclu tərəfdən ünsiyyət hüququndan və digər vasitələrdən sui-istifadə edilməsidir. Bu isə borclunun

diasiyasının hansı halda ailə problemlərinə müdaxilə etmək imkanları göstərilir. Bir çox mütəxəssislərə görə, mediasiya ailə mübahisələrinin qeyri-rəsmi prosedurlarla həlli və uşaq hüquqlarının müdafiəsi üçün əlverişli imkanlar açıb.

Sosioloq-jurnalist Lələ Mehralı "Bakı-Xəbər"ə açıqlamasında qeyd etdi ki, bu problemin həlli heç də qanunda əks olunduğu kimi asan deyil. Ekspertə görə, qanunvericilikdə bu məsələlər çox ətraflı şəkildə ifadə olunsa da, çox zaman praktikada elə də asan şəkildə tətbiq oluna bilmir. "Zənnimcə, praktikada vəziyyət daha qəlizdir. Çünki ai-

sabına həyata keçirməlidir. Uşaqlar südəmər deyilsə, bağça və məktəbyaşlıdırsa ana da işləməli, uşaqların təminatına dəstək göstərməlidir. Təəssüf ki boşanmış tərəflər adətən bu məsələni problem edirlər. Ata keçmiş arvadına maddi təminatçı olmaq istəmir, uşaqlara ödədiyi alimətlərin hamısının uşaqlara xərclənməsindən əmin olmaq istəyir. Bəzən də ananın lazımsız yerlərə pul xərcləməsi səbəb göstərərək uşaqlara alimətlər verməkdən imtina edir. Qarşı tərəf də şikayət etdikdə təkrar məhkəməlik olurlar, borcu ödəyə bilməyən atanı həbs edirlər. Dövlət bu kimi vəziyyətlərdə boşanmış

Azərbaycanda alimətlər institutunun praktik və hüquqi inkişafı - hansı problemlər qalıb..

bir valideyn kimi üzərinə düşən vəzifələri dərk etməməsindən xəbər verir. Digər tərəfdən, alimətlər ödənişləri ilə əlaqədar çətinliklər zəruri icra tədbirlərinin həyata keçirilməməsi və ya vaxtında həyata keçirilməməsi ilə də bağlı olur. Ümumiyyətlə, alimətlər əlaqədar müvəkkilə ünvanlanan bütün şikayətlər üzrə araşdırmalar aparılmaqla, məhkəmə qərarlarının icrası istiqamətində zəruri tədbirlər görülür" - deyər qeyd edirdi.

Onu da vurğulayaq ki, bu gün ölkəmizdə Mediasiya haqqında qanun da ailə məsələlərinə yer verilib. Bu qanunda da ailə məsələləri, me-

lələr boşananda alimətlər silah kimi istifadə edilir. Ata keçmiş arvadına qarşı qəzəblidirsə bunu alimətlər ödəmə şərtlərində də bürüzə verir. Ya ödəmir, ya gec ödəyir, ya da başqa bir maneə yaradır. Qanun bir şey deyir, praktikada başqa şey yaşanır. Məsələ icra məmuru- nun insafına qalır.

Proses belədir ki, nikah qüvvədən düşdükdən sonra uşaq kimin himayəsində qalırsa qarşı tərəf alimətlər ödəyir. Bizim hakimlər adətən uşaqları ananın himayəsinə verir, ata alimətlər ödəməli olur. Bu o demək deyil ki ana evdə oturmalı, alimətlər güvənməli, bütün təminatını alimətlər

qadının işlə təminatına, övladlarının bağça probleminin həllinə kömək göstərə bilər".

L.Mehralı əlavə etdi ki, dövlət qanunvericilik bazasını yaradıb və problemlə alimətlər məsələsi ilə icra məmurları məşğul olur. Problem ciddiləşərsə, onun məhkəmə predmetinə çevirildiyini deyən L.Mehralı hesab edir ki, iş məhkəməyə gedib çıxmamış icra məmurları onun aradan qaldırılmasına nail olmalıdır...

İradə SARIYEVA

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.